

מוצאת ביטוי ישיר יותר באופן שבו מקבל הקברניט את הערכות המודיעין. כמעט תמיד, כאשר מוצגת הערכה מקילה, יעבור המודיעין חקירה דקדקנית על האופן שבו נבנתה ההערכה. יוטחו בפניו האפשרויות החמורות יותר, והוא יצטרך לנמק מדוע הוא ממעיט בסבירותן. אולם, כאשר המודיעין מציג הערכה מחמירה, רב יותר הסיכוי שמקבל ההחלטות יקבל אותה כלשונה, ולא ינסה לעמוד בדקדקנות על מקורותיה. באופן בלתי מודע, הוא עלול לנתב את המודיעין אל ההערכות המחמירות.

סיכום

אין לקבל את הטענה, שעל פיה כאילו העדר מידע מודיעיני גרם לנקיטת מדיניות

הארטילריה של התקשורת

אביתר בן-צדף*

* יועץ תקשורת ויחסי ציבור.

התגוננות מוטעית בזמן המלחמה. במבט לאחור, ביודענו את מידת הסיכון, שהיו מקבלי ההחלטות מוכנים לקבל, ניתן להעריך, כי רק מידע מובהק כאילו אין לעיראקים ראשי חל"ך כלשהם היה מונע את מדיניות "החדרים האטומים". היום, כשאנו יודעים יותר על הארסנל הכימי העיראקי, אין כל ספק, כי המודיעין לא מסוגל היה "לספק את הסחורה", שהיתה מביאה את הקברניטים לקבלת החלטות המשקללות את האיומים השונים ומעניקות עדיפות להתגוננות בפני ראשי החנ"ס ("הירידה למקלטים").

מי שמבקש לתפוס עמדה בכירה, המחייבת קבלת החלטות, חייב להיות נכון להתמודדות עם מצבי אי-ודאות. בדרך כלל, הערכות המודיעין נותנות בידי הקברניט מידע רלוונטי, המאפשר, אם יהיה מוכן

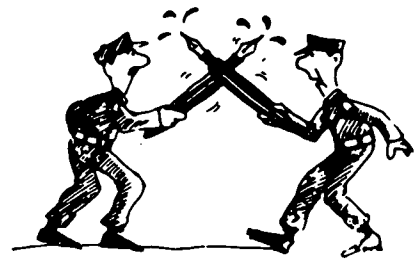
לכן, לקבל החלטות נכונות. הקברניט אמור להבין את קשיי המודיעין בבניית הערכותיו, לנסות לבנות הערכת מודיעין משלו, לשקלל את האפשרויות השונות עם הסיכונים הטמונים בהן, ולקבל את ההחלטות המתאימות. אין לדרוש מהמודיעין לבצע חלק מהמטלות הללו במקום הקברניט.

עבודת המודיעין כמוה כהליכה בשבילים זרועים מכשולים ומוקשים. יש לאנשי המודיעין הזדמנויות רבות למעור, עוד בשלבי יצירת התמונה המודיעינית. אולם, לא בכל אשם המודיעין. מוטב, כי מקבלי ההחלטות, ברצותם להבטיח עצמם מפני טעויות, לא יוסיפו מכשולים נוספים, ולא יציגו את העדר המודיעין "הברור והמוצק" כמה שמנע מהם קבלת החלטות נכונות.

צודק תא"ל איתן בן-אליהו כשהוא תובע להיערך בתחום יחסי הציבור תוך יישום לקחי המלחמה במפרץ (מערכות 322). אין היום, בסוף המאה העשרים, שום מערכת – ביטחונית, ציבורית, או פרטית – במדינות המערב, היוצאת לעימות כל שהוא מבלי להכין היטב את הרקע להסברת עמדותיה. אכן, דעת הקהל הנה עוד זירה ללחימה, כהגדרת תא"ל בן-אליהו. זו זירה רב-ממדית: בתחומה נמצאים מוראל העורף, מוראל הגייסות, המוראל של עורף האויב ושל גייסותיו, דעת הקהל במדינות

ידידות, דעת הקהל במדינות ניטרליות ודעת הקהל במדינות עוינות. ניתן לקרוא לתחום הזה – כפי שעושים הרבה חוקרים אמריקנים – תעמולה ולוחמה פסיכולוגית, ואפשר לכנותו – כמקובל במינהל ובמגזר העסקי – יחסי ציבור.

בשנות הששים פרסם ג'ימס רסטון את ספרו המפורסם על התקשורת – הארטילריה של העיתונות. עלינו לשאול את כותרת ספרו, ולאמצה כמודל חשיבתי, או אג"מי: כשם שלכל מבצע יש תוכנית סיוע ארטילרי ומפקד לא ייצא לקרב בלעדיה, אסור שישכח לכלול בפקודת

המבצע את הארטיילריה ה"רכה" – זו של תקשורת ההמונים, שיעדיה הם דעת הקהל – כיוון שלעתים היא גורמת ליותר אבדות ואולי גם לאבדן המערכה.

ההיערכות לקראת הארטיילריה של התקשורת צריכה להיות סוף מעשה במחשבה תחילה, ולכלול כמה יסודות:

★ **אחדות המסר ופשטותו.** אלה תנאים הכרחיים לניצחון בזירת התקשורת. בארצות-הברית למדו היטב – במלחמה הארוכה בדרום-מזרח אסיה, כי ויכוחים פנים-ארגוניים משבשים את התפעול השוטף ולא רק את המסר לתקשורת ולדעת הקהל. יתירה מזאת, הם גורמים למרירות, ליריבות מיותרת ולהדלפות, החותרות תחת אשיות הצבא והמסר האחיד.

המסר צריך להיות ברור, פשוט ומובן לכל אחד. מסר, שאינו עונה על הדרישות הללו, לא "יעבור" בתקשורת. במלחמת המפרץ דיברו האמריקנים בקול אחד – מהנשיא (המפקד העליון של הכוחות המזוינים), דרך שר ההגנה, דרך י"ר המטות המשולבים (שרק אחרי המלחמה נודע, כי בעצם, התנגד לא מעט להפעלת הכוח) ועד למפקדי הכוחות העיקריים של הפיקוד המרכזי. כל קול תואם היטב עם המערכת הכוללת וכאשר הייתה חריגה (שפירושה היה גם הפרת משמעת וגם חשיפה מיותרת של תכנונים מבצעיים), הדיח הנשיא בוש מיד את גנרל מייקל דוגאן, מפקד חיל-האוויר, מתפקידו.

יתירה מזאת, הזרועות השונות של הכוחות המזוינים של ארצות-הברית – ובעיקר, הצבא והנחתים – ניצבו ערב המשבר במפרץ בפני הכורח לקצץ מאוד בתקציביהם; ואפילו בפני הצורך להצדיק קיום עוצבות (דיוויזיה "קלה" של הצבא מול דיוויזיית נחתים, סגירת בסיסים והעמדת כליריט). למרות זאת, לא ניסו

הזרועות השונות להעביר במלחמה מסרים, שייטיבו עמן על חשבון המסר הכללי. רק אחרי תום המלחמה החל שלב ניצול ההצלחה למאבק בין הזרועות.

ואילו במלחמת המפרץ נראה היה כאילו יש ויכוח פומבי בין רשויות שונות בתוך מערכת הביטחון על הדרך להגן על העורף מפני ה"סקאדים" – חדר אטום מול מקלטים. מאוגוסט 1990 ועד למארס 1991 ניתנו לאזרחים כמה הנחיות בלתי שקולות, שיצרו מהומה שלא היתה נחוצה. נראה, כי בכל המקרים הללו לא נשקלה האפשרות, כי הציבור רגיש מאוד, והתקשורת תדוש בכל הנחיה, ו"תנפח" את משמעותה.

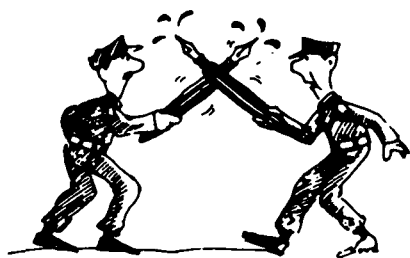
★ **תדריכים מתמידים ומפורטים** יש לקיים בכל השפות ולמרבית הצרכנים על ידי אנשי צבא. במלחמת המפרץ – ולא רק בה – הרשימה יכולתם של מפקדי השדה האמריקניים (וגם של בעלי הברית האחרים) לעמוד מול התקשורת בתדריכים ששודרו ב"שידור חי".

יכולת כזו מולדת ("כישור"), אך ניתן לרוכשה ולטפחה. בארצות-הברית מקבל כל קצין בכיר – מרמת המועמדים לפקד על דיוויזיה או על המקבילות לה בזרועות האחרות ומעלה – הכשרה הכוללת סדנה אישית עם חונך, להתנהגות תקשורתית וטלוויזיונית. את הנושא הזה צריך לקבוע כחובה בכל ההכשרות לקצינים – מצוערים ועד לחניכים במכללה לביטחון לאומי. כן צריך לקבוע, כי על הקורס/סדנה לתקשורת להיות תנאי לקידום לתפקידים בכירים מאוד וחובה על כל המועמדים לדרגת אלוף. לא כל קצין בכיר צריך להיות כוכב טלוויזיה. גנרל קולין פאוואל, גנרל ה' נורמן שווארצקופף ואפילו קציני המטה שלהם, (כמו גנרל ניל וגנרל קלי) הוכיחו, כי יכולת להופיע בטלוויזיה הנה נכס אסטרטגי למצביא ולצבא.

כדי להפעיל תדריכים ברמה של האמריקנים במלחמת המפרץ, צריך לארגן כבר בימי רגיעה את מנגנוני הדיווח ואת הסגלים – סדירים ומילואים – שיפעילו אותם, ולתרגלם הרבה ב"בש" וב"רטוב". כדי שיפעלו היטב הם צריכים לקבל ברציפות נתונים מסקרי עמדות של מגזרים בצבא ובקרב האזרחים. בין השאר, יש לתרגל את מערך ההסברה ואת המתדריכים להישען על הנתונים הללו.

★ **מסביר לאומי** יכול להוריד חלק מנטל ההסברה מעל ראשי מערכת הביטחון ומעל הפיקוד העליון. כזכור, במלחמת ששת הימים עשה זאת אלוף (מיל') חיים הרצוג – הוא הביא לציבור את המסר הביטחוני מבלי שלובשי המדים, או שר הביטחון, הצטרכו להופיע. למערכת הביטחון היה ערוץ להעביר את מסריה לציבור מבלי להיחשף יתר על המידה. כך הצליחה להפיג חלק גדול מהחששות, שנלוו לתופעות החדשות, שאזרחי ישראל לא הכירו – גיוס פומבי, הכוננות הממושכת ומלחמה, שלוותה ב"ערפל קרב". מסבירים לאומיים פעלו במלחמת ההתשה, במלחמת יום הכיפורים ובמבצע "שלוש הגליל".

למרות שנמשכה יותר מחצי שנה, ואיימה, בעיקר, על העורף במלחמה חדשה ובלתי מוכרת – טילים וחומרי לחימה כימיים – במלחמת המפרץ לא היה למערכת הביטחון מסביר לאומי, שישא את מסריה אל הציבור. זה נבע מהרבה סיבות, ותקצר היריעה מלפרטן. כל מיני פרשנים ומומחים-בחסד-עצמם נכנסו לתחום הזה (חלקם רק בגין היותם קצינים בכירים במיל') – מבלי להבין יותר מדי בדעת קהל ובצרכיה בשעת חירום. כמה מהם יצרו נזק בלתי-הפיך למוראל. בהעדר מסביר לאומי, עשה את מלאכת ההסברה-הרגעה במלחמה עצמה דובר צה"ל.

הממשל יצר למלחמה תדמית של "מלחמה נקייה"; הוא דחה את ניסיונה לדון באמינות הדרישות על אבדות האויב; הוא דחה את ניסיונה לערער על אמינותו בפני העם האמריקני; והוא כפה עליה להשתתף מדי יום כמה פעמים (ולפעמים בשידור חי) בטקס המשעמם וחסר הערך החדשותי של התדריכים לתקשורת.

מסביר לאומי יכול לסייע לצה"ל ולמערכת הביטחון לקבוע נושאים בסדר היום הציבורי, ולסכל ניסיונות של האויב, או של התקשורת, לקבוע נושאים בסדר היום הזה.

בנוסף, מסביר לאומי יכול (תוך הקפדה על אמינותו) להיות הראשון שמעביר מסר – עוד בטרם נבדק כל המידע. כיוון שאינו איש המערכת, הוא אינו מחויב במה שהיא מחויבות בלית ברירה – בבדיקה מפורטת ומעמיקה של פרטי האירועים. אלא שבדיקה כזו ממושכת מדי, ואינה מתאימה לזמני המופע של התקשורת; ובעיקר, לא בעידן הנוכחי של אינסטנט-דיווח.

★ **טיוב מקצועי של מערך דובר צה"ל כנדרש** לביצוע משימות כה חיוניות. **ועדת גזית**, שהגישה את המלצותיה להיערכות דובר צה"ל בשנת 1989, ציינה, בין השאר, כי המערך חסר אנשי מקצוע. דרך מסוימת לפתור את המחסור הזה יכולה להציע תכנית אקדמית לתקשורת, המכשירה לתואר ראשון. אחר שהתכנית (שתחל רק בשנה הבאה באוניברסיטה העברית בירושלים) תוכיח את עצמה, מן הראוי להכלילה במקצועות הנדרשים לעתודה האקדמית. במקביל, יש לכלול חיילים סדירים באוכלוסיית החניכים בקורסים לקציני ליווי של דובר צה"ל, ולשלוח חיילי מילואים, העוסקים בתקשורת, ואינם חיוניים בתפקידיהם הצבאיים הנוכחיים, לקורסים למש"קי תקשורת ולקציני ליווי

שכל קצין חיל ראשי מתאם מקצועית את קציניו ביחידות השונות.

עבודת קציני התקשורת עדינה ביותר – הם חוליית קישור דרכיונית בין המפקד ועוצבתו לבין התקשורת. לפיכך, חשוב ליצור הבנה טובה (rapport) בינם לבין העוצבה ומפקדיה. הקשר הזה יכול להיווצר רק בפעולה ממושכת יחדיו. וכשם שאגד ארטילרי צריך להתאמן עם האוגדה שלו, כך צריכים קציני התקשורת לפעול, להתאמן, ולחיות זמן רב עם עוצבתם על מנת לאפשר עבודה חלקה בזמן חירום. גם כאן חשוב הכלל, השחוק כל כך – "זיעה חוסכת דם!"

במקביל, יש לתת לכל קצין תקשורת כתב וצוות צילום לתקשורת המודפסת, צוות רדיו וצוות טלוויזיה. יחד עמם צריך לפעול קצין ביטחון. כולם יהיו על רשת אחת – והטלקומוניקציה המודרנית מאפשרת זו – למרכזי התדרוך, שיישלו בזמן אמיתי על ידי דובר צה"ל. תפוקה משנית של הצוותים הללו תהיה הנצחה של פעילות העוצבה לטובת מורשת הקרב שלה.

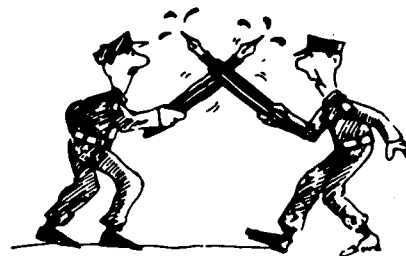
★ **להיות ראשון ולקבוע את סדר היום הציבורי** תוך שמירה על אמינות גבוהה ביותר הם כללי המפתח לניצחון בזירת התקשורת. במפרץ לחמו האמריקנים בזירה זו בגמישות מדהימה נגד העיראקים, שנעו בה בגמלוניות, ונגד התקשורת, שלא התעשתה אחר שספגה את מכות הפתיחה. הממשל האמריקני הביס את העיראקים בכל הקרבות התקשורתיים, שיזמה בגדאד – למשל, בעניין הפגיעות במטרות האזרחיות כביכול (לדוגמה, הבונקר ר'המפעל לייצור אבקת חלב), או בעניין ההתעללות בשבויים המערביים, שהוצגו מוכים וחבולים קבל עולם. אך הוא הביס את התקשורת בקרבות חשובים לא פחות:

מסביר לאומי חייב לבוא מסגל של קצינים בכירים במילואים – רצוי ברמת תא"ל-ד"ר – בעלי יכולת תקשורתית וחסרי זהות פוליטית, שיוכלו "לעבור" ברדיו ובטלוויזיה. מאגר הקצינים הללו מתרחב באטיות, אך דורש עדכון ובדיקה. לצערנו, המציאות עדיין דורשת הסברה ביטחונית מתמדת, שיכולה להיות תרגול מצוין ב"רטוב" למסבירים הלאומיים.

★ **קציני תקשורת ביחידות.** הנם פועל יוצא מהגדרת התקשורת כאחד מאמצעי הסיוע בקרב. יש לאמץ מבנה משורג, שיחל מרמת האוגדה, הכנף, או השייטת, כלפי מעלה – ללא יוצא מהכלל. גם היכן שלא צריך להיות דיווח, צריך להיות ליד קצין ביטחון השדה קצין תקשורת, שידע לטפל בעיתונאים, שייקלעו למקום. והרי "חוק מרפי" קובע, כי כל מה שלא צריך לקרות יקרה, ועוד חמור מזה...

קציני התקשורת ביחידות הקרביות של זרוע הים ושל זרוע היבשה צריכים להיות גברים – כל עוד נשים אינן יכולות לשרת בתפקידי לחימה ואינן משרתות במילואים. הקצינים הללו חייבים להבין מקצועית בענייני צבא מחד גיסא, ולהעביר את המסר מבחינה תקשורתית מאידך גיסא. לכן, רצוי שאלה יהיו קצינים, שנפלטו – מחמת גיל, או מחמת ירידה בכושרם הקרבי – מהמערך הלוחם, ועברו הכשרה תקשורתית. הם ישרתו בעוצבתם המקורית, ויכירו את אנשיה, את מפקדיה ואת משימותיה. בתקופה האחרונה החלו להיפלט מהמערך הלוחם קצינים וחיילים רבים, בגלל גילם המתקדם (אמצע שנות הארבעים ומעלה) וחלקם ישמחו להישאר ביחידתם בתפקיד משמעותי.

המערך הנפרס של קציני התקשורת יהיה בנוי בשיטת עץ-מבנה בהתאם למדרג הצבאי, ויתואם על ידי דובר צה"ל – כשם

על מנת שישירותו ביחידות התקשורת של עוצבותיהם.

★ **ניהול תקשורת** בידי הממשל, או בידי מערכת הביטחון, הנו תחום בלתי אהוד על התקשורת. דימויים ומיתוסים מקצועיים גורמים לה להתנגד לכך. האמריקנים הצליחו להפעיל מאגרים (pools) של עיתונאים בפלישה לגרמניה במלחמת העולם השנייה, בפלישה לגרמניה (1983), במהלך ההתערבות של חיל הים האמריקני לאבטחת השיט במפרץ הפרסי במלחמת איראן-עיראק (1987 ואילך), בתרגילים באמריקה הלטינית בשנות השמונים ובמלחמת המפרץ, אך נכשלו בפלישה לפנמה (1989). הבריטים עשו זאת במערכה על איי פולקלנד-מאלווינאס (1982). דובר צה"ל עשה זאת בהצלחה ניכרת כל השנים. הצלחה זו עמדה לנגד עיני אנשי ועדת ההגנה של הפרלמנט הבריטי (HCDC), שחקרו את פעילות התקשורת של משרד ההגנה הבריטי במערכת פולקלנד.

למרות מחאות קולניות של התקשורת, משנות השמונים סירב הציבור האמריקני לתמוך במאבק נגד הגבלת חופש העיתונות בזמן מלחמה, ואף לא נגד האפשרות, כי הממשל ומערכת הביטחון יונו את התקשורת (דיסאינפורמציה) במהלך לוחמה פסיכולוגית נגד האויב. תמיכת דעת הקהל האמריקני בצעדים הללו של הממשל נמשכת עוד כעת (סוף 1991) ברמה גבוהה מאוד. לעומתם, הציבור הבריטי תמך בהגבלת התקשורת במהלך מערכת פולקלנד-מאלווינאס, אך לא בהונאתה במסגרת הונאת האויב, ותמיכתו בצעדי ממשלתו פחתה מאוד תוך זמן קצר אחרי המערכה.³

הרוצה לעסוק בניהול תקשורת צריך ליכור את הדברים של גנרל מארק קלארק באוגוסט 1943 בדיונים לקראת הפלישה

לאיטליה במלחמת העולם השנייה – "אין אדם מתוסכל יותר מעיתונאי, שבידו סיפור, ואינו יכול לשולחו לתעודתו". בפלישה לגרמניה ובמלחמת המפרץ התסכול הזה התפרץ בתביעות לבית המשפט העליון של ארצות-הברית ובהעלאת הנושא לדיונים בקונגרס. וכשגם הערוצים הללו הכזיבו – ניסו העיתונאים הכל כדי לחזור לדפוסים הרגילים של עבודתם – תחרות ועצמאות.

כנראה, זה ההסבר לחוסר האחריות המשווע של בוב סימון, כתב הטלוויזיה של CBS (שיצא עם צוותו לצוד "סיפור" בזמן המלחמה), ושל הכתבים המערביים (שיצאו לסקר את המרד השיעי בבצרה), שנפלו בשבי העיראקים. הרצון להשיג בלעדיות (שיש לה משמעות כלכלית כבדה – כפי שמוכיחות הכנסות רשת CNN במלחמת המפרץ) יכול להסביר גם את הדבקות במטרה של צוות הטלוויזיה של CNN בראשות פיטר ארנט, ששידר כמעט בלי הפסקה – והכל – מבגדאד, בזמן שמולדתו לחמה בעיראק.

★ **תקשורת אינה יכולה לפעול נגד דעת הקהל** משום שהיא תלויה בה לכלכלתה. תקשורת, ולא רק אלקטרונית, הנה תעשייה עתירת-הון. לכן, היא תלויה מדי יום בעמדות הציבור: כדי שהתקשורת תתקיים, על הקהל לרכוש עיתונים, לשמוע רדיו, ולצפות בטלוויזיה. לפיכך, התקשורת אינה יכולה לפעול ממושכות נגד הסכמה (קונסנזוס) לאומית רחבה.

בסיכומו של דבר, בפלישה לגרמניה וב"סופת מדבר" נענו רוב העיתונאים האמריקנים להנחיות המגבילות של הפנטגון כיוון שאינם פועלים בגלוי נגד האינטרסים של צרכניהם – קהל קוראיהם – בציבור האמריקני.

משום שהאמריקנים פטריטיים, גם

התקשורת שלהם תהיה כזו – כל עוד יש הסכמה לאומית סביב מטרות המלחמה. אמנם, האמריקנים מאמינים ב"זכות הציבור לדעת", שעוגנה גם בחקיקה מתאימה, אך ברבזמן הם סבורים מאז ומתמיד, כי כאשר יורים התותחים, המוזות צריכות להידום לדג – למרות שחובת האזרח לדעת על מעשי ממשלתו, וחובת התקשורת לדווח על כך.

יתר על כן, סקרי דעת קהל העלו, כי אמריקנים רבים סבורים, כי זכותם גם לא-לדעת. מרכזות הבית הלבן והפנטגון כרעו בזמן המלחמה במפרץ מעומס של אלפי שיחות מאזרחים ומבני משפחות של חיילים, שתבעו למנוע כל פרסום על מהלכים צבאיים.

סיכום

יש הסבורים, כי הדובר הצבאי הראשון היה מיג'ור דגלאס מקארתור, שכיהן כ"צנזור" במשרד המלחמה האמריקני בשנים 1916-1917, עד ערב כניסת ארצו למלחמת העולם הראשונה. עוד קודם לכן קיבל משרד המלחמה מסקנות של עבודת מטה אודות יחסי הציבור של הצבא. בסוף כהונתו כרמטכ"ל צבא ארצות-הברית – בשנת 1935 (!) – מינה גנרל מקארתור את לוטננט-קולונל אלכסנדר סרלס לראש הענף ליחסי ציבור של הצבא. הוא עשה זאת כהכנה לקראת מלחמה ממשמשת-ובאה באירופה, שאיש לא תיאר, כי ארצות-הברית תיטחף אליה. גנרל מקארתור הנחה את קולונל סרלס לפעול בשני כיוונים:

להביא לידיעת הציבור את דאגת משרד המלחמה ממצב העניינים באירופה, ולעזור לעיתונאים לחשוף סיפורים מתוך משרד המלחמה.

סוף בעמוד 56

המרכז ללימודים מיוחדים (מל"ם)

להנצחת חללי קהילת המודיעין

קרן מלגות ע"ש דוד בורנשטיין ז"ל

במרכז ללימודים מיוחדים (מל"ם) להנצחת חללי קהילת המודיעין הוקמה קרן מלגות מחקר בנושא האלקטרוניקה בשירות המודיעין ע"ש דוד בורנשטיין ז"ל, שהיה מוותיקי המערך הטכנולוגי של קהילת המודיעין.

הקרן מעניקה מדי שנה מלגה אחת עד שתיים בסך \$ 1,200 (שווה ערך שקלי) כל אחת לעבודות מחקר מצטיינות, העוסקות באחד, או ביותר מהתחומים הבאים:

א. ההיסטוריה של איסוף מידע ושל הונאה באמצעים אלקטרוניים בעולם ובישראל (לפני ולאחר הקמת המדינה), אם בחתך אנליטי ואם בחתך ביוגרפי (ניתן להתמקד באירוע בפרק זמן מוגדר).

ב. ניתוח מקומו והתפתחותו של האיסוף האלקטרוני.

ג. התמורות בדגשים בין איסוף אנושי לבין איסוף טכנולוגי בציר הזמן.

מתן המלגה יעשה על בסיס הצעת מחקר קצרה, שתוגש לוועדת הקרן במל"ם (ת"ד 32183, תל-אביב 61321), ותכלול את הנושאים הבאים:

א. תיאור הנושא.

ב. שיטת המחקר ולוח הזמנים המוצע

ג. ביבליוגרפיה ראשונית

ד. תקציר קורות חיים של המחקר

ניתן לבצע עבודות מסווגות – בכפוף לאישורים מתאימים.

הצעות מחבר יש להגיש לוועדת קרן בורנשטיין במל"ם בשלושה עותקים לא יאוחר מיום 15.3.92. בחירת הצעות המחקר הזוכות במלגה תיעשה לא יאוחר מ-1.4.92. על הזוכה יהיה להגיש העבודות בתוך שישה חדשים ממועד הבחירה.

המל"ם שומר לעצמו את הזכות הראשונה לפרסם את העבודה הזוכה.

סטודנט, המבקש להגיש עבודה אקדמית לתחרות, חייב בצירוף הסכמה בכתב ממנהו. עובד מוסד ממלכתי חייב לצרף אישור בכתב ממעבידו.

חוקר, הנהנה ממקורות מימון נוספים לצורך עבודת המחקר הנידונה, נדרש לדווח על כך, לרבות שם המקום וגובה המימון. הודעה על ההצעה הזוכה תימסר בסמוך ל-15.4.92.

קרן מלגות מחקר לזכר ג'ים אנגלטון

ג'ים אנגלטון היה משך שנים ארוכות סגן ראש CIA, והופקד בעיקר על נושא מניעת ההתפשטות של הקומוניזם הסוביטי. ידיד נאמן למדינת ישראל.

במסגרת פעילות להנצחת זכרו הוקמה במסגרת מל"ם קרן למלגות מחקר, הנושאות את שמו.

הקרן מעניקה זו השנה הרביעית 1-2 מלגות מחקר שנתיות בסכום של עד \$ 1,200 לערך (שווה ערך שקלי).

מלגות המחקר יינתנו לעבודות מחקר מקוריות בנושאים האלה:

א. מדיניות היסטורית של ברית-המועצות באזור.

ב. השלכות על המזרח התיכון מפירוק ה"אימפריה הסובייטית"

ג. מודיעין ועבודת המודיעין לכל היבטיה.

הערה: יתרון להצעות מחקר, המשלבות את הנושאים.

ההחלטה על הענקת המלגות תיעשה לפי הצעות מחקר, שיוגשו לקרן ובסמוך למועד הבחירה של ההצעה הנבחרת.

הצעות מחקר

חייבות להיות מוגשות למל"ם (ת"ד 32183 תל-אביב 61321) לא יאוחר מ-15.4.92.

הצעות המחקר יוגשו בעברית, או באנגלית, בשלושה עותקים מודפסים.

הארטילריה של התקשורת

(המשך מעמ' 54)

מה שהיה נכון בתחילת המאה העשרים נכון גם בסופה – מלחמה מחייבת לוחמה נגד המוראל של האויב בביתו ולחימה על דעת הקהל העולמית. אולם, בראש ובראשונה, במשטר דמוקרטי-מערבי חייבת ממשלה לשכנע את אזרחיה בנכונות מטרות המלחמה שלה על מנת שתוכל להביס את אויביה, ולזכות באהדה בין-לאומית למאבקה. מלחמה ללא הסכמה לאומית הנה חלום בהקיץ; די הרבה תקדימים בעולם וגם אצלנו מאשרים קביעה זו.

תומס ג'פרסון, הנשיא השלישי של ארצות-הברית, ביטא זאת בינואר 1799 במלים, שטעמן נשמר עד היום, ויכולות להנחות את ההיערכות התקשורתית של צה"ל ושל מערכת הביטחון:

אחיך האזרחים חושבים, שיש להם הזכות לקבל מידע מלא בשעת סכנה גדולה להם. בזיעתם ישלמו על תלאות המלחמה, ודמם יזרום לכפר על תוצאותיה⁵.

הערות

1. James Reston (1967), *The Artillery of the Press: Its Influence on American Foreign Policy*. New York and Evanston: Harper & Row
2. ראו מאמרי, "הממסד הצבאי האמריקני וחופש העיתונות", *מערכות* 321, מאי-יוני 1991.
3. ראו מאמרי, "הממסד הביטחוני הבריטי וחופש המידע" בספר *השנה של העורכים והעיתונאים בכתבי-העת בישראל* 2, 1991.
4. ג'ימס גבין (1981), *קדימה לברלין*. תל-אביב: מערכות, ע' 83.
5. מכתב לאלברידג' גרי, 26 בינואר 1799.